

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۱۱/۲۰

روش های تشویق دانش آموزان به نماز جماعت

حمیده کیوان^۱

۱- کارشناسی آموزش ابتدایی، دانشگاه آزاد اسلامی خوی

mevvanha1358@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف روش های تشویق دانش آموزان به نماز جماعت انجام شد. این مقاله به بررسی روش هایی می پردازد که می توانند به دانش آموزان کمک کنند تا به نماز جماعت تشویق شوند. نماز جماعت به عنوان یکی از عبادات مهم در اسلام، اهمیت بسیاری دارد و تشویق دانش آموزان به انجام آن می تواند برای آن ها فواید زیادی داشته باشد. ابتدا مفهوم نماز جماعت و فواید آن برای فرد و جامعه بررسی می شود. سپس به بررسی عواملی که می توانند از تشویق دانش آموزان به نماز جماعت استفاده کنند، می پردازیم. این عوامل شامل ارائه آموزش های مناسب در مدارس، ایجاد محیط های مساعد برای انجام نماز جماعت و ایجاد روال ها و عادات مرتبط با نماز جماعت است. روش های مختلفی که می توان برای تشویق دانش آموزان به نماز جماعت استفاده کرد، بررسی می شوند. این روش ها شامل انجام کلاس های آموزشی و تربیتی، استفاده از جوایز و پاداش ها، ایجاد رقابت های سالم و مستندسازی تلاش ها و پیشرفت های دانش آموزان است. در نهایت، نتایجی که از استفاده این روش ها بدست آمده است، مورد بررسی قرار می گیرد. این نتایج نشان می دهند که تشویق دانش آموزان به نماز جماعت از طریق روش های مطرح شده، در بهبود مشارکت و تعهد آن ها نسبت به نماز جماعت مؤثر بوده است. با توجه به اهمیت نماز جماعت و تأثیر مثبت آن بر افراد و جامعه، استفاده از روش های تشویق دانش آموزان به انجام آن، می تواند بهبود قابل توجهی را در عملکرد و رفتار آن ها ایجاد کند.

کلمات کلیدی: نماز، نماز جماعت، دانش آموزان، ابتدایی، مدرسه

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقدمه

نماز جماعت یکی از عبادات مهم در اسلام است که تأثیرات بسیار مثبتی بر روحیه و رفتار افراد دارد. انجام نماز جماعت در مدارس و محیط های آموزشی می تواند به تربیت اخلاقی و معنوی دانش آموزان کمک کند و ارتباط اجتماعی بین آنها را تقویت کند. در این مقاله، به بررسی راه های تشویق دانش آموزان به انجام نماز جماعت در محیط آموزشی می پردازیم. (Ahmad، ۲۰۱۹) یکی از مسائل مهم و قابل تأمل در جامعه اسلامی پرورش روحی و معنوی دانش آموزان است و هر گونه کم کاری در این زمینه اثرات منفی خواهد داشت پس آگاهی از مسائل فرهنگی دانش آموزان جهت رفع هر گونه اختلافی در سنین حساس رشد از اهمیت ویژه ای برخوردار است چون در صورت عدم پیشگیری و اصلاح ناهنجاری ها، اختلافات ثانویه ای در رفتارهای دیگر بوجود می آید در واقع نماز کشتی نجات است که همه افراد بخصوص کودکان و نوجوانان ها و جوان ها را از طوفان ها عبور می دهد و به ساحل آرامش و رستگاری می رساند. نماز، تقدیم حمد و سپاس به درگاه خالق منان و کامل ترین پاسخ به عالی ترین نیاز انسان است؛ فرصتی برای طراوت بخشیدن روح و پلی برای رسیدن به اوج کمال «نماز». یعنی کمال جویی است. یکی از اساسی ترین ارکان حیات، «نماز». مطلق و زینت بخش شخصیت و منش مؤمنان است. تمدن، فرهنگ، زندگی و تحرک جوامع انسانی است. هر چند نماز دارای ارزش بسیار است، اما برگزاری نماز به جماعت اهمیت بسیاری دارد، زیرا نماز جماعت سمبلی با ارزش از جامعه مطلوب اسلامی است که عناصری مانند رهبری، اتحاد و نظم را در بر می گیرد. مطالعه نماز و حکمت های فراوانی که در آن نهفته، حائز اهمیت است. به همین دلیل، یکی از مهمترین مسائلی که فکر دینداران جوامع گوناگون بشری را به خود جلب کرده، این مسئله است که چگونه فرزندان جامعه را دیندار و نمازخوان کنند و آنها را از بهره های فراوان این ودیعه آسمانی بهره مند کنند. پرستش حقیقتی است که در همه موجودات عالم وجود دارد و موجودی در عالم نیست که پرستنده حق نباشد. این حقیقت که گوشه هایی از رموز آن در عالم کشف و شهود برای عالمان راستین پدیدار شده.

«موجودی نیست که تسبیح گوی خداوند سبحان نباشد، لکن تسبیح آن ها را متوجه نمی شود» بر پایی نماز در مدارس وظیفه ای خطیر و بسیار حساس است، زیرا مدارس جدای از ویژگی های منحصر به فرد، محل تشویق، اضطراب، رقابت های نگران کننده توأم با شکست و پدیده های ناخوشایند دیگری است که هر کدام از آن ها به تنهایی قادر به تبدیل محرک های خنثی به محرک های شرطی نیرومند فراخوان اضطراب و حالات ناخوشایند روانی می باشند. بنابراین ایجاد اصلاحات بنیادی به منظور تغییر در نگرش دانش آموزان نسبت به مناسک جاری به ویژه نماز می تواند زمینه ساز تحولات اساسی در شخصیت دانش آموزان شود و نه تنها نگرش آنها را نسبت به صورت ظاهری عبادات بهبود بخشد. بلکه در جهت گیری اصولی به سوی ارزش های انسانی آنها را هدایت نماید. بسیاری از مشکلات فردی و اجتماعی کاهش یافته و تهاجم فرهنگی بیگانه به نسل نو چندان کاری از پیش نخواهد برد و در زمینه فکری و اخلاقی از انحراف مصون خواهند ماند.

بیان مسئله

یادگیری و آموزش در خردسالی مانند کندن نقش روی سنگ، ماندگار است. کودکی، آغاز حرکت و تلاش برای زندگی است مرحله ای که باید آن را به خودی خود، به رسمیت شناخت زیرا کودک؛ انسانی است مستقل با احساسات و خصوصیات خوب انسانی. با این همه، کودکی، مقدمه نوجوانی، جوانی و بزرگسالی است و اساس زندگی بزرگسالی به کیفیت این دوره بستگی دارد. این کیفیت نیز به چگونگی تعلیم و تربیت در این دوران وابستگی کامل دارد. در این دوره است که شخصیت، منش و رفتار کودک (به ویژه رفتارهای اجتماعی) و رشد جسمانی، عقلانی و فرهنگی وی بر اثر ارتباط او با سایرین شکل می گیرد. بی دلیل نیست که پیشوایان دینی بیش از هر چیز؛ به دوره کودکی توجه داشته و راهنمایی های لازم را در این باره ارائه کرده اند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

توجه به این که نماز آرامش دهنده دلها، اصلاح کننده فرد و اجتماع و پرچم اسلام است و عاملی است که موجب رهایی افراد از تنبلی، گناه، تباهی و دیگر رفتارهای زشت می‌شود، و یکی از راههای تربیت دینی کودکان و نوجوانان، یاد دادن نماز و شرکت دادن آنها در نماز می‌باشد، بر آن شدم تا در مدرسه نماز برگزار نمایم. مطلوب این بود که اکثر دانش آموزان در نماز شرکت نمایند. اما این تصور من صحیح نبود و تعداد کمی از دانش آموزان راغب به شرکت در نماز مدرسه بودند؛ به طوری که تعداد شرکت کنندگان در حد یکی از کلاسها هم نبود. و این مهمترین انگیزه من برای انجام این پژوهش بوده است.

روش‌های مختلفی وجود دارد که می‌توانند به تشویق دانش آموزان به انجام نماز جماعت کمک کنند. در زیر به برخی از این روش‌ها اشاره می‌کنم:

۱. آموزش و تربیت: ارائه آموزش‌های مناسب در مدارس و مراکز آموزشی، به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا به درستی نماز جماعت را فرا بگیرند و اهمیت آن را درک کنند. برنامه‌های آموزشی و تربیتی مرتبط با نماز جماعت می‌توانند به صورت منظم و جذاب ارائه شوند.

۲. ایجاد محیط مساعد: ایجاد محیط‌های مساعد و مناسب برای انجام نماز جماعت، دانش‌آموزان را تشویق می‌کند تا در آن شرکت کنند. مثلاً، فضایی خاص در مدرسه می‌تواند برای انجام نماز جماعت تعبیه شود و تجهیزات لازم مانند مصلی، متناسب با نیازهای دانش‌آموزان فراهم شود.

۳. استفاده از جوایز و پاداش‌ها: تشویق دانش‌آموزان به انجام نماز جماعت می‌تواند از طریق جوایز و پاداش‌ها صورت گیرد. مثلاً، می‌توان به دانش‌آموزانی که به طور منظم و مستمر در نماز جماعت شرکت می‌کنند، جوایزی اهدا کرد و از تلاش‌های آن‌ها قدردانی نمود.

۴. ایجاد رقابت‌های سالم: برگزاری رقابت‌هایی که مرتبط با نماز جماعت باشد، می‌تواند به تشویق دانش‌آموزان کمک کند. به عنوان مثال، می‌توان مسابقاتی برگزار کرد که در آن دانش‌آموزان به عنوان تیم‌هایی که در نماز جماعت فعالیت می‌کنند، به رقابت بپردازند.

۵. مستندسازی تلاش‌ها و پیشرفت‌ها: به دانش‌آموزان کمک کنید تا تلاش‌ها و پیشرفت‌های خود در زمینه نماز جماعت را مستندسازی کنند. می‌توانند خودنویس‌ها، عکس‌ها و ویدئوها را به اشتراک بگذارند.

تعریف اصطلاحات

نماز

۱ - عبادت، پرستش. ۲ - عبادت مخصوص مسلمانان که به طور وجوب پنج بار درش بانه روز ادا کنند. (فرهنگ معین)
خدمت و بندگی. (جهانگیری) (رشیدی) (انجمن آرا). خدمتکاری. (غیاث اللغات) (برهان قاطع) (ناظم الاطباء). بندگی. اطاعت. فرمان برداری. (برهان قاطع) (ناظم الاطباء). (فرهنگ دهخدا)

در فارسی به معنی قداست، کرنش، تعظیم و تقدیس است. چنان که عربی آن: «صلاة» به معنی توجه، روی آوردن و اهتمام به چیزی یا به کسی است، گو این که برداشت از آن در موارد مختلف، متفاوت است، چنان که گفته‌اند: آن از خداوند، رحمت، و از

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

ملائکة استغفار و از بشر دعا است. آری در کتاب و سنت به تکرار به معنی دعا آمده است: (و صلّ علیهم) (توبه: ۱۰۳). یعنی آنها را دعا کن. و در حدیث نبوی آمده: «اذا دُعِيَ احدکم فلیجب، فان کان صائماً فلیصل، وان کان مفطراً فلیطعم». (صحیح مسلم: ۱۰۵۴/۲ ط الحلبی) که «فلیصل» در اینجا یعنی دعوت کننده را دعا کند. (دائرة المعارف دانستنی‌های اسلامی)

روش‌های جمع آوری اطلاعات

بعد از رویت این مسئله شروع به جمع آوری شواهد نمودم تا وجود مسئله را تأیید کند و در حل آن راهکارهایی ارائه نمایم و برای رسیدن به جواب سوالاتی که داشتم از روشهای زیر استفاده نمودم.

۱- مصاحبه با اعضای انجمن اولیای مدرسه و بعضی از خانواده‌های دانش آموزان و مصاحبه با بعضی از همکاران خود در مدرسه که سابقه کاری آنها بیشتر از بنده بوده است؛

اکثر اولیای این دانش آموزان معتقد بودند که فرزندانشان در منزل نماز می‌خوانند و بعضی اوقات هم در نماز در مسجد محله خود شرکت می‌کنند. عده ایی از آنها هم گفتند که فرزندانشان اصلاً نماز نمی‌خوانند یا گاهی اوقات نماز می‌خوانند و در نماز خواندن خود سهل انگاری زیادی دارند و به درستی نمازهای خود را نمی‌خوانند و هرچه آنها را نصیحت می‌کنند گوش نمی‌دهند. مدیر و بعضی از دبیران هم معتقد به این موضوع بودند که شرکت دانش آموزان در نماز مدرسه از روی علاقه نیست و اکثر آنها در زنگ نماز یا نمی‌آیند یا دیر به نماز می‌آیند و بنده در مصاحبه خود از آنها این سؤال را پرسیدم که مهم‌ترین دلایل عدم شرکت دانش آموزان در نماز مدرسه چیست؟

آنها نیز پاسخ‌های زیر را دادند:

- متنوع نبودن برنامه‌های نماز
- محیط زندگی (محیط محله‌ای که دانش آموزان در آن زندگی می‌کنند)
- نداشتن الگوی مناسب
- واگذاری مسئولیت‌ها به افراد خاص و بر انگیختن حس حسادت بین دانش آموزان
- عدم آشنایی کافی
- عدم استفاده از تشویق
- توسل به زور و اجبار
- اهمیت ندادن به نماز مدرسه، از طرف معلمان و کادر مدرسه و عدم شرکت آنان در نماز

۲- مطالعه کتب، مقالات و مجلات مرتبط با این موضوع؛

با توجه به مطالعاتی که انجام دادم و کتابها، مقالات و مجلاتی که در این زمینه مطالعه کردم که این مقالات هم یاریگر بنده در انجام پژوهش بود و هم متوجه شدم که کسانی بودند که قبل از بنده با این مشکل مواجهه شده بودند. راهکارهای زیر را پیشنهاد می‌دهد:

۱. تشکیل جلسه آموزشی و تربیتی ویژه والدین با حضور افراد کارشناس
۲. استفاده از روش تدریس همیار نماز
۳. برگزاری جشن نماز
۴. تهیه دفترچه نماز
۵. بازی کارت‌های نماز
۶. تهیه و تکثیر جدول نماز برای فراگیران در خانه

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۷. بیان داستان‌هایی در رابطه با نماز از بزرگان و استفاده از سی دی‌های آموزشی نماز
۸. دادن کارت نماز
۹. پذیرایی از دانش آموزان
۱۰. استفاده از هر فرصت و موقعیت

مهم‌ترین علل عدم حضور دانش آموزان در نماز توسط خانم مریم حمیده زاده خنکدار مربی امور تربیتی مدارس متوسطه اول شهرستان قائمشهر در کتاب خلاصه تجربه‌های برتر مربیان و معلمان در فعالیت‌های تربیتی مدارس به شرح زیر آمده است:

۱. آگاه نبودن دانش آموزان از اهمیت و فضیلت نماز
۲. نداشتن امکانات خوب و مناسب و سرویس‌های بهداشتی
۳. عدم تشویق مکرر دبیران به نماز و اهمیت آن
۴. پاییننده نبودن دوستان برای هم دیگر به نماز و شناخت آن
۵. نداشتن سجاده و جاکفشی و جا مهری مناسب در نماز خانه
۶. نداشتن ظاهر مناسب نماز خانه و بد بو شدن آن از طریق جوراب دانش آموزان

دکتر محسن ایمانی (۸۲) در مقاله خود می‌گوید: انجام عبادت در کودکی موجب ملکه شدن این رفتار در وجود آن‌ها می‌گردد و اگر بخواهیم افراد با عبادت خو بگیرند، باید دوره کودکی را مغتنم بشماریم. وی، نقش الگو، تبلیغ صحیح، تبشیر، تشویق، تقویت، تسهیل، تذکر و یاد آوری و نقش حمایتگری را در آوردن کودکان به میدان عبادی، مؤثر می‌داند و می‌گوید: چون کودکان، بسیاری از حرکات و رفتارها را از طریق تقلید کردن از دیگران می‌آموزند؛ پس باید برای آموزش نماز، الگویی مناسب در معرض دید آنها قرار دهیم و به این شعر سعدی استناد می‌کند که گفته:

وی، حضور معلمان را به صورت عملی در انجام عبادات، جهت تأثیر در الگوپذیری و تشویق دانش آموزان، مؤثر می‌داند. ایشان در مورد تبلیغ می‌گوید: وقتی اثر تبلیغ در گرایش انسانها به مسلک و مرام‌های مختلف و حتی خرید اجناس این قدر مؤثر است، پس با استفاده از تبلیغات، می‌توانیم کودکان را به سوی نماز و عبادت جذب کنیم. و تشویق به جا و مناسب را نیز بسیار مؤثر می‌داند و می‌گوید: با استفاده از تقویت، راه افزایش رفتار را در کودک هموار کرده، در انجام عبادات و نماز سخت گیر نباشیم، برای کودک تسهیلاتی در نظر بگیریم، آثار نماز را با تذکر دادن به یاد کودکانمان آورده و در برخورد آنها با شبهات به یاریشان بشتابیم و آرامش را به آنها باز گردانیم.

- بر پایی نماز باعث می‌شود که کودکان با دیدن نظم و انضباط و جمعیت دوستان خود، برای شرکت در نماز تشویق شده و کم کم به آن روی آورند.

- آسان گیری در نماز، از مواردی است که ایشان به آن معتقد است و بیان می‌دارد: باید طوری با کودک برخورد کرد که احساس جبر و خستگی نکند و نماز برای او رنج آور و کسل کننده نباشد. حتی اگر کودک نماز را ترک کرد و حواسش پرت شد، او را سرزنش نکنیم.

با توجه به این که استفاده از پرسشنامه یکی از بهترین راههای جمع آوری اطلاعات می‌باشد، پرسشنامه ایی را مشتمل بر یازده سؤال بسته پاسخ و باز پاسخ طراحی کرده و به صورت تصادفی آنرا را در اختیار ۵۴ نفر از دانش آموزان سه پایه قرار دادم که نتایج زیر بدست آمد:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

همه دوست دارند نماز بخوانند؛ نماز و مقدمات نماز را بلدند، در خانواده اکثرشان، والدین نماز می‌خوانند، تعدادی از آنان شرایط خواندن نماز را بلد نیستند، تعداد زیادی گفته‌اند: نمازمان را در خانه‌هایمان می‌خوانیم و به این دلیل در نماز شرکت نمی‌کنیم.

۴- استفاده از فرم فراوانی رفتار؛

براساس فرمی که برای نشان دادن تعداد شرکت کنندگان تهیه کرده بودم، در چهار هفته و هفته‌ای دو روز از فرم استفاده نمودم و با ثبت تعداد شرکت کنندگان، اطلاعاتی به دست آوردم.

۵- موضوع را در جلسه انجمن اولیاء و مربیان مدرسه مطرح و با آنان همفکری نمودم، که آنان ضمن تأیید گفته‌های من بیان داشتند، شاهد حضور تعداد زیادی از دانش آموزان در نماز محله می‌باشند و در این راه همکاری لازم را با من به عمل خواهند آورد.

تجزیه و تحلیل داده‌های شواهد (۱)

دلیل انتخاب این مسئله، این است که یکی از اهداف مهم تعلیم و تربیت در کشور ما، تربیت دینی و محقق شدن هدفهای اعتقادی است. انجام عبادات در کودکی موجب ملکه شدن آنها در وجود کودکان و نوجوانان می‌شود و چنین افرادی در بزرگسالی، عبادات را با سهولت بیشتری انجام می‌دهند. چنانچه خانواده و مدرسه به طور جدی نسبت به تربیت دینی کودکان و نوجوانان اقدام نمایند، مسلماً در آینده با مشکلاتی مواجه خواهند شد.

هدف من در این تحقیق، افزایش رغبت و انگیزه دانش آموزان به برپایی نماز مدرسه است، و می‌خواهم به دانش آموزان خود کمک کنم تا از این راه نماز را یاد بگیرند، اشکالات آنها را رفع و کاری کنم که از روی میل و علاقه در نماز شرکت نمایند. در خانه علاوه بر این که خودشان نماز می‌خوانند، اعضای خانواده خود را به نماز و شرکت در نماز محله تشویق، بکنند. بنابراین، من با همکاری مدیر مدرسه، دبیران، همکاران با تجربه‌ام، اعضای انجمن اولیاء، اقدام به حل مشکل عدم شرکت دانش آموزانم در نماز نمودم.

اطلاعاتی را که از طریق پرسش نامه بدست آوردم، نشان می‌دهند که:

همه آنها دوست دارند نماز بخوانند، وضو گرفتن و مقدمات نماز تا حدودی بلد می‌باشند.

۴۱ نفر آنان یعنی ۹/۷۵ درصد به این سؤال که: " آیا در خانه نماز می‌خوانند؟" جواب مثبت، ۲ نفر یعنی ۳/۷ درصد جواب منفی داده‌اند و ۱۱ نفر یعنی ۳/۲۰ درصد گفته‌اند که گاهی اوقات نماز می‌خوانند

این آمار نشان می‌دهد، اکثرشان به نماز خواندن علاقه دارند و نماز می‌خوانند. حدود ۲۰ درصدی که گاهی اوقات نماز می‌خوانند نیاز به کار بیشتر بر روی آنان و آوردنشان در جمع نمازگزاران می‌باشد.

در پاسخ به این سؤال که: " چه کسانی در خانه شما نماز می‌خوانند، ۴۹ نفر یعنی ۷/۹۰ درصد گفته‌اند، والدین همه آنها، نماز می‌خوانند و ۵ نفر یعنی ۹/۲ درصد بیان داشته‌اند، هیچ کس در خانه آنها نماز نمی‌خواند. این آمار نشان می‌دهد، خانواده‌های اکثرشان اهل نماز بوده و می‌توانند الگوهای خوبی برای فرزندان خود باشند. حدود ۱۲ درصد دیگر نیاز به متحول ساختن و کار دارند تا هم خودشان نماز خوان شده و هم اولیاء خود را تشویق به نماز بکنند.

۶۵ نفر دانش آموزان، یعنی ۸۱/۹ درصدشان نماز را بلدند ولی ۴/۲ درصد آنان یعنی ۲ نفرشان نماز را بلد نیستند که لازم است، آموزش لازم داده شده و رفع اشکال گردد. در صورت شرکت در نماز مشکل این دو نفر رفع خواهد شد. ۴ نفر دیگر یعنی ۷/۴ درصد آنان نیز قسمتی از نماز را بلدند که نیاز به آموزش و رفع اشکال دارند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

همه ۵۴ نفر دانش آموز دوست دارند در مدرسه نمازجماعت برگزار شود و میزان اهمیت نماز را در برابر نماز فرادا، می‌دانند. با ساعت برگزاری نماز (ساعت ۱ بعد از ظهر)، مشکلی ندارند. در مورد این که " آیا شرایط خواندن نمازجماعت را بلدند یا خیر؟"، ۳۷ نفر یعنی ۶۸/۵ درصد شرایط را بلدند ولی ۱۷ نفر یعنی ۳۱/۴ درصدشان شرایط برگزاری نماز را بلد نیستند و لازم است به این گروه نیز آموزش داده شود.

تحقیقات مطالعه شده و مصاحبه همکاران، مهم‌ترین دلایل عدم شرکت دانش آموزان در نمازجماعت را موارد زیر می‌دانند:

۱. متنوع نبودن و عدم استفاده از تشویق. لازم است ما هم به این مورد توجه داشته باشیم.
۲. محیط زندگی کودکان و عدم توجه والدین به نماز. در محله‌ای که مدرسه ما قرار دارد، اکثر مردم در نماز مسجد شرکت می‌نمایند و با توجه به سؤال پرسش نامه که ۹۰/۷ درصد دانش آموزان بیان داشته‌اند والدین آنها نماز می‌خوانند، این مورد از دلایل عدم شرکت دانش آموزان ما در نماز نمی‌باشد.
۳. بلد نبودن نماز. براساس نتیجه پرسش نامه ۸۸/۸ درصد آنان نماز را بلد هستند و این مورد تعداد اندکی از دانش آموزان را شامل می‌شود که نیاز به کار جدا گانه دارد.
۴. توسل به زور و اجبار. نماز در مدرسه ما کاملاً اختیاری است و این مورد هم رد می‌شود. چون من معتقد هستم انسان مختار است و باید با آزادی کامل به مسائل مذهبی روی آورد و کاری که از روی اجبار باشد، زود ترک می‌شود.
۵. عدم آشنایی کافی. در مناسبت‌های مختلف و به اقتضای موضوع، اقدام به تبلیغات گسترده نمودیم. این تبلیغات شامل صحبت در مراسم آغازین و بین نماز، نوشتن پیامهای قرآنی و احادیثی در مورد نماز، برگزاری مسابقه کتاب خوانی و اختصاص موضوع انشاء دانش آموزان به نماز بود.

اجرای بهترین راه حل و اقدام

برای اجرای بهتر این امر با کمک مدیر مدرسه ابتدا برای دانش آموزان پایه سوم که امسال به سن تکلیف می‌رسیدند جشن تکلیف برگزار کردیم و بنده شخصاً به خرید جوایز و هدایا برای این دانش آموزان رفتم و جوایزی را انتخاب کردم که دانش آموزان بیشتر دوست داشتند و همچنین از امام جماعت مسجد محله که فردی بود دانش آموزان او را دوست داشتند دعوت کردیم تا در این مراسم شرکت و سخنرانی کند و همچنین به او گفته شد که در حین صحبت دانش آموزان را با احکام و نماز خواندن با انجام مسابقه آشنا کند. همچنین برای آشنا شدن بیشتر دانش آموزان با احکام نماز یک حلقه نرم افزار را طراحی کرده و در اختیار دانش آموزان قرار دادم که این نرم افزار به صورت تصویری احکام را آموزش می‌دهد.

هم چنین یک مسابقه نشریه دیواری در مورد اهمیت نماز برگزار کردم و جوایز ارزنده‌ای را نیز برا آنان در نظر گرفتم و گروهی از نمازگزاران را به اردوی یک روزه بردیم و از دبیران مربوطه و بخصوص دینی، قرآن و پرورشی، ادبیات و هنر خواستم تا در کلاس پیگیر کارها باشند. وقتی علاقه دانش آموزانم را به دبیر خاص می‌دیدم بیشتر با آن دبیران صحبت می‌کردم که در مورد اهمیت نماز در کلاس صحبت کنند. معرفی دانش آموزانی که بیشترین شرکت را، هر ماه در نماز داشتند. در برنامه صبحگاه، قرائت همگانی قرآن و زیارت عاشورا را در روزهای ثو شنبه و شرکت در جلسات آموزش خانواده و صحبت درباره اهمیت نماز و تأثیر آن در دوره نوجوانان از رفتارهای ناپه‌نجانر و استفاده از عود جهت خوشبو کردن نماز خانه. گرفتن عکس از نمازگزاران و نصب آن در تابلوی اعلانات و دادن مسئولیت به همه دانش آموزان ترغیب در روزهای مختلف مانند: انتظامات زنگ نماز، مسئولین بهداشت، مکبر و ...

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

گردآوری اطلاعات (شواهد ۲)

هر روز شاهد افزایش تعداد بیشتری از شرکت کنندگان در نماز بودم. از مشاهده وضعیت روحی آنان می‌فهمیدم که خوشحالند و با اشتیاق در نماز شرکت می‌کنند. شمارش آمار دانش آموزان در بین نماز نیز شاهدی بر این افزایش بود و همچنین دیگر تأخیر زیادی از حضور دانش آموزان در نماز دیده نمی‌شد و اکثر دانش آموزان به موقع در نماز خانه حضور پیدا می‌کردند. اولین هفته اجرای طرح به طور میانگین ۶۵ تا ۷۵ نفر شرکت کننده داشتیم که در مقایسه با قبل از اجرای طرح که ۴۵ الی ۵۵ نفر بوده، رشد نسبتاً خوبی داشته‌ایم. این آمار در هفته سوم به ۸۵ تا ۹۵ نفر رسید. طبق مصاحبه‌ای که با مدیر و آموزگاران مدرسه انجام دادم، آنان نیز افزایش شرکت کنندگان را تأیید کردند و برای این تغییر خیلی خوشحال بودند. والدین و برادران و خواهران دانش آموزان در مصاحبه بیان داشتند، بچه‌ها هم مرتب نماز می‌خوانند، و شب‌ها در نماز مسجد شرکت دارند؛ اشکالات وضو و نماز ما را گوشزد می‌کنند.

نتیجه گیری

بر اساس داده‌های جمع آوری شده از وضعیت روحی دانش آموزان و حضورشان در نماز، به این نکات دست یافتیم:

- دانش آموزان بدون اکراه، در وقت مقرر اقدام به گرفتن وضو کرده و برای نماز آماده می‌شوند.
- آنان بدون کمروبی، اشکالاتی را که با آن مواجه می‌شوند، می‌پرسند.
- میزان مشارکتشان در آماده کردن محل نماز، نشان از علاقه آنان دارد.
- شمارش دانش آموزان در هنگام نماز خواندن نشان از افزایش تعداد شرکت کنندگان دارد به طوری که متوسط شرکت کنندگان قبل از اجرای طرح ۳۵ درصد بود، ولی در هفته اول با افزایشی ۱۰ الی ۲۰ درصدی، مواجه بوده‌ایم. آمار یک ماه بعد، که نشان می‌داد موفقیت ما چقدر بوده و این امر در دانش آموزان درونی شده است، نشان از رشدی ۹۰ درصدی داشته است که واقعاً جالب توجه بود.

مشکل عدم شرکت دانش آموزان در نماز مدرسه، مرا وا داشت تا با راهنمایی و همکاری مدیر، آموزگاران، اعضای انجمن اولیا و مربیان، امام جماعت مدرسه، همکاران با تجربه‌ام و مطالعه کتب، مقالات و مجلات مرتبط با موضوع، اقدام به بهبود این مشکل در مدرسه بنمایم. با تلاش مداومی که در طول حدود ۴ ماه داشتیم، توانستیم با گردآوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل آنها اقداماتی انجام دهیم که نتیجه آنان به این شرح است:

- ۱- دانش آموزان با اشتیاق و از روی اختیار هر روز خودشان مقدمات برگزاری نماز را مهیا می‌کنند.
- ۲- گفته‌های والدین آنها و اشتیاق و رفتارشان، نشان می‌دهد که نسبت به خواندن نماز علاقمندی نشان داده و چنان چه این روش در سال‌های بعد پیگیری شود، این امر بیشتر ملکه وجود آنان خواهد شد.
- ۳- طبق گفته والدین، دانش آموزان نه فقط خود نماز می‌خوانند، بلکه در خانواده نیز اقدام به رفع اشکال وضو و نماز والدین و دیگر اعضای خانواده خود می‌نمایند.
- ۴- می‌توانم این تجربه را در اختیار سایر همکاران و آموزش و پرورش منطقه‌ام قرار دهم تا راهنمای علمی برای همکاران باشد.

محدودیت‌ها

مهم‌ترین محدودیت‌هایی که بنده برای انجام کارم با آنها مواجه بودم عبارتند از:

- ۱- کف نماز خانه با موکت پوشیده شده بود که فضای معنوی نماز خانه را تا حدودی از بین می‌برد و نبود جا مهری، جا کفشی و فرش سجاده‌ای
- ۲- عدم دعوت از امام جماعت در مدرسه به دلیل مشکلاتی که وجود داشت

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- ۳- پایین بودن فرهنگ خانواده‌های بعضی از دانش آموزان به دلیل وجود چندین نژاد از دانش آموزان در مدرسه (زابلی، کرد، هزارجریبی، گنبدی و)
- ۴- کمبود بودجه و هزینه برای اجرای طرحهایی که من در نظر گرفته بودم.

منابع

۱. اصغری، محمد، مجله مهدویت، تربیت ۱۰ و ۱۱، ۱۳۹۸، صص ۱۹-۲۷
۲. حسینی زاده، محسن، معارف و معاریف، انتشارات اسماعیلیان، قم، ۱۳۸۹، ج ۱ - ۵، ۲۴۴۳ ص، وزیری پایان نامه کارشناسی چاپ نشده، مرکز آموزشی‌های عالی فرهنگیان شهید رجایی شیراز، ۱۳۹۴
۳. حسینی، مهدی، فرهنگ فارسی، چاپ دهم، تهران، نشر امیرکبیر، ۱۳۸۹.
۴. Ahmad, I., & Khan, I. U. (۲۰۱۹). Factors influencing students' motivation to perform congregational prayer in schools. *Journal of Religion and Education*, ۴۶(۲), ۱۸۷-۲۰۳.